

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Wieliz, gub. witebska, Cesarstwo Rosyjskie; obecnie Rosja

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum pomocy naukowych przy wielizskiej pierwszej cerkiewnej szkole (Музей наглядных пособий при Велижском первом мужском приходском училище).

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Zbiory muzealne instytucji pedagogicznej/szkoły

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum instytucji/szkoły (cerkiewnej). Dobrze finansowane odgórnie. Zbiory o profilu pedagogicznym.

Muzeum pomocy naukowych przy wielizskiej pierwszej cerkiewnej szkole zostało utworzone ok. 1908 r. jako jedna z placówek zakładanych w miastach powiatowych guberni i finansowanych ze środków dyrekcji Wileńskiego Okręgu Naukowego. W jego zbiorach znajdowały się obiekty reprezentujące wszystkie dziedziny wiedzy wykładane w szkołach podstawowych.

Daty działalności / zakres czasowy:

1908 – 1918

Dostępność

Pełna dostępność, jednak z nakierowaniem na nauczycieli i uczniów.

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Mnemoniczna.

Rodzaj pamięci

Narodowa: rosyjska/ religijna: prawosławna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny: wizerunki/obszar techniki: modele/obszar naturalny: okazy medyczne, geologiczne i zoologiczne.

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY nr	Nie istnieje	1908: Budynek I męskiej szkoły cerkiewnej w Wieliżu
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	X	X
GODZINY OTWARCIA	X	X
DYREKTORZY	X	Trudno mówić w tym wypadku o stanowisku dyrektora. Chodzi raczej o osobę odpowiedzialną za muzeum. Był nią starszy nauczyciel szkoły, przy której palcówka funkcjonowała
ZARZĄDCA	X	Wileński Okręg Naukowy
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	X	Adaptowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Nie stwierdzono

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

„Nie ma wątpliwości, że takie muzea, przedstawiając materiał naukowy, wywołają zainteresowanie w szkołach, ożywią wykładanie i posłużą jako jeden ze środków dla samokształcenia nauczyciela. Można z przekonaniem powiedzieć, że otwarte muzea będą cieszyć się zainteresowaniem nauczycieli i odegrają należytą rolę w dziele narodowego kształcenia”.

Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1909 год, Вильна 1910, s. XXVIII.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Powiat wileński

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Wileński Okręg Naukowy

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Starszy nauczyciel szkoły, przy której placówka funkcjonowała

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Nie stwierdzono

Szczegółowa historia instytucji

Muzeum pomocy naukowych przy wieliżskiej pierwszej cerkiewnej szkole zostało założone ok. 1908 r. i działało na mocy regulaminu z 1872 r. Zbiory tego rodzaju ulokowane zostały w miastach powiatowych guberni witebskiej, zarządzać nimi, według sprawozdania za 1909 r., nauczyciele – inspektorzy miejskich szkół (w wypadku muzeów mieszczących się przy placówkach państwowych) i starsi nauczyciele szkół cerkiewnych. Placówki te teoretycznie powstały w tym samym czasie, w 2 poł. 1909 r., otrzymały z dyrekcji Wileńskiego Okręgu Naukowego 141 poz. pomocy naukowych o wartości 269,61 rubli. W komentarzu w sprawozdaniu za 1910 r. stwierdzono, że: „muzeum ma szczególnie duże znaczenie dla powiatu wieliżskiego, oddalonego znacznie od jakichkolwiek kulturalnych centrów”.

Obok muzeów, w wybranych szkołach powiatowych mieściły się – odrębnie traktowane – centralne biblioteki nauczycielskie. W sprawozdaniu za 1914 r. stwierdzono, że: „takie wspólne położenie muzeów i centralnych bibliotek posiada wygodną stronę: zabierając książki do czytania, nauczyciele i nauczycielki uzyskują także możliwość obejrzeć muzeum”. Równocześnie narzekano, że od czasu powstania placówek ich zbiorów nie wzbogacano, co obniżało ich atrakcyjność dla osób, które się z nimi szczegółowo zapoznały. Postulowano dopełnienie kolekcji nowymi pomocami naukowymi, ze względu na wybuch I wojny światowej, tego pomysłu nie zrealizowano. Losów muzeum pedagogicznego w Wieliżu po początku 1915 r. nie udało się ustalić.

Muzea znajdujące się w szkołach początkowych w guberni witebskiej działały na mocy regulaminu z 1872 r. Ulokowane zostały w miastach powiatowych guberni. Zarządzać nimi, według sprawozdania za 1909 r., nauczyciele – inspektorzy miejskich szkół (w wypadku muzeów mieszczących się przy placówkach państwowych) i starsi nauczyciele szkół cerkiewnych. Teoretycznie powstały w tym samym czasie, w 2 poł. 1909 r., i zostały wyposażone w identyczny sposób. Otrzymały mianowicie z dyrekcji Wileńskiego Okręgu Naukowego 141 poz. pomocy naukowych o wartości 269,61 rubli (co do szczegółów na temat zestawu tematycznego kolekcji zob. rubryka: „Zbiory”). Obok muzeów, w wybranych szkołach powiatowych mieściły się – odrębnie traktowane – centralne biblioteki nauczycielskie. W sprawozdaniu za 1914 r. stwierdzono, że: „takie wspólne położenie muzeów i centralnych bibliotek posiada wygodną stronę: zabierając książki do czytania, nauczyciele i nauczycielki uzyskują także możliwość obejrzeć muzeum”. Równocześnie narzekano, że od czasu powstania placówek ich zbiorów nie wzbogacano. W związku z tym, przestawały one być atrakcyjne dla osób, które się z nimi szczegółowo zapoznały. Postulowano dopełnienie kolekcji nowymi pomocami naukowymi. Jako, że działo się to w początkach 1915 r., a więc, gdy trwała już I wojna światowa, tego słusznego pomysłu nie zrealizowano.

Interesujący jest zawarty w sprawozdaniu za 1910 r. komentarz dotyczący znaczenia placówki w skali powiatowej. Stwierdzono mianowicie, że: „muzeum ma

szczególnie duże znaczenie dla powiatu wieliżskiego, oddalonego znacznie od jakichkolwiek kulturalnych centrów".

Co dość wyjątkowe, znana jest liczba osób odwiedzających placówkę zarówno w 1910 r., jak i 4 lata później (na temat szczegółów zob. rubryka: „Zwiedzający”. Wiadomo poza tym o wypożyczeniu w 1910 r. przez 10–15 osób pomocy do swoich szkół.

Losów muzeum pedagogicznego w Wieliżu po początku 1915 r. nie udało się ustalić.

Muzea znajdujące się szkołach początkowych w guberni witebskiej działały

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Po 1908: 141 poz. (w 363 przedmiotach) pomocy naukowych o wartości 269,61 rubli przekazanych przez Wileński Okręg Naukowy ze środków ministerialnych

1909: zbiory naukowe, m.in. plansze do botaniki przedstawiały między innymi zwierzęta tropikalne i polarne, plansze Barzowa przedstawiały europejską część Rosji z podziałem na poszczególne obszary z wyobrażeniami przyrody i głównych zajęć ludności, plansze do technologii prezentowały różne rodzaje wytwórczości, np. obróbkę szkła, zaś obrazki do stereoskopu zawierały wizerunki rosyjskich miast, zabytków, świątyń, pałaców i in.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Brak

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zakupy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Wileński Okręg Naukowy ze środków ministerialnych.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Brak

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Brak konkretnych danych.

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

W pomieszczeniach muzeum.

Wystawy czasowe

Brak

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Brak danych.

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Nie stwierdzono

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Nie stwierdzono.

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Powiat wielkiński

1910: wypożyczenie przez 10–15 osób pomocy do swoich szkół

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1910: 50 osób, w tym: 30 nauczycieli i nauczycielek szkół państwowych i cerkiewnych, 20 osób postronnych
1914: ponad 100 nauczycieli, 30 osób postronnych (uczestnicy odbywających się w mieście dn. 1–6 V 1914 r. kursów higienicznych)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Днепров Э.Д., *Российское образование в XIX – начале XX века*, t. 2. Москва 2011, s. 315–401.
- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1909 год*, Вильна 1910.
- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1910 год*, Вильна 1911.
- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1914 год*, Вильна 1915.
- Сергееenkova В.В., Ершова О.И., Гулюк М.А., Шараева Е.И., *Виленский учебный округ: политика российского правительства в области образования (вторая половина XIX – начало XX в.)*, „Российские и славянские исследования”, t. 3, 2008, s. 57–75.
- *Учебные округа*, [w:] *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*, t. XXXV, С.-Петербург 1902, s. 102–103.

Archiwa / zespoły archiwalne / Źródła / inwentarze / księgi gości

Nie stwierdzono

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Brak

Ciekawe cytaty

Zob. rubryka „Misja muzeum”. Jest to cytat z:

„Muzea przynoszą uczącym i dziełu wykładania ogromną korzyść: uczący dokonują niezbędnych zapożyczeń i wykorzystują je następnie w praktyce. Muzea przynoszą także rzeczywistą korzyść uczącym się w tych szkołach, przy których one są umieszczone” [cyt. z: *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1914 год*, Вильна 1915, s. 26].

UWAGI:

Serdeczne podziękowania dla p. Taczany Zacharowej z Białoruskiej Biblioteki Narodowej w Mińsku za dostarczenie pdf-ów wszystkich trzech tomów: *Отчета о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа*. Muzeum tego nie notuje Aleksandr Gużałowski w swojej książce o początkach muzeów białoruskich.

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

X

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	

KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	